

Vysoké zdanění práce v Česku? Ale vůbec ne

Jaroslav Vostatek - profesor na Vysoké škole finanční a správní

25. 9. 2017 11:46 (aktualizováno: 26. 9. 2017 07:17)

- **Tvrzení o příliš vysokém zdanění práce u nás vychází z údajů OECD.**
- **Ta si ale velmi zjednodušila práci, když za daně považuje nejen daň ze mzdy, ale i pojistné modelového sociálního pojištění.**
- **Ve svých zprávách pak srovnává nesrovnatelné.**

Zlevněte zdanění práce, žádají zaměstnavatelé a odvolávají se na údaje OECD
autor: Shutterstock

V předvolebním boji byl vytažen i argument, že máme u nás nadprůměrně vysoké zdanění práce – oproti zemím OECD či EU. Z odborného hlediska má toto tvrzení "oporu" v každoročně vydávané publikaci OECD Taxing Wages a v navazujících doporučeních OECD a EU. Jedná se však o hrubou dezinformaci, která žije svým samostatným životem – a dále „nabobtnává“. Například hlavní analytička Hospodářské komory Kubelková doporučuje: "Ať vláda raději přesune odvodové zatížení zaměstnavatele na obvyklou evropskou úroveň. Pro zaměstnance se podmínky nezmění, ale minimální i průměrná hrubá mzda se skokově přiblíží zbytku EU" (Faktor S, 31. 8. 2017).

Korunu těmto úvahám dala studie společnosti Mazars (CEE Tax Guide 2017), uvedená titulkem "Zaměstnávat v ČR se firmám nevyplácí, máme jedny z největších odvodů za zaměstnance v regionu" (web, 15. 8. 2017). Také na základě informací tohoto druhu několik politických stran navrhuje snížit celkové "odvodové zatížení" zaměstnavatelů, které již řadu let činí 34 % z hrubých mezd.

Neúplné údaje Taxing Wages

OECD opakovaně uvádí, že míra zdanění práce je u nás nadprůměrně vysoká. Výchozí ukazatel OECD je ale matoucí, protože se (v nezanedbatelném rozsahu) srovnávají jablka s hruškami, a navíc se ještě ignoruje ostatní ovoce. Ukazatelem je totiž tzv. daňový klín, který má charakterizovat rozdíl mezi čistou mzdou zaměstnance a celkovými náklady na pracovní sílu, které má zaměstnavatel. OECD vypočítává a publikuje tento klín v relativní výši, v poměru k celkovým nákladům práce. Konkrétně pro rok 2015 jim vyšel průměrný daňový klín pro českého svobodného a bezdětného zaměstnance s průměrnou celostátní mzdou 42,8 %. V tomto "klínu" je zahrnuto celé pojistné na sociální a zdravotní pojištění i daň z příjmů ze závislé činnosti a mohu potvrdit správnost výpočtu.

Současně publikovaný nevážený průměr za 34 zemí OECD je 35,9 %; ten je tedy nižší než u nás. Zásadní problém je v tom, že údaje za více než 10 zemí OECD nejsou srovnatelné s českými údaji. Chybí u nich totiž zejména povinné příspěvky do soukromých a zaměstnaneckých systémů sociálního zabezpečení. A také další zásadní zaměstnanecké benefity (především zaměstnanecké penze), které jsou v některých zemích velmi významné – o Česku to přitom neplatí!

OECD: více srovnatelné údaje jen na webu

Pikantní je, že příslušní experti OECD ví, že publikované údaje o daňových klínech nejsou dostatečně srovnatelné, v roce 2009 jim pracovní skupina proto uložila, aby údaje náležitě rozšířili. Udělali to ale jen „napůl“ – více srovnatelné údaje publikují pouze na webu OECD a publicitu dělají jen každoročnímu analytickému materiálu Taxing Wages, který tyto údaje neobsahuje. Jedinou výjimkou byl rok 2009, kdy zde publikovali i povinné příspěvky do soukromých systémů. Až se tomu nechce věřit. Asi to bude tím, že jsou tam fandové povinného soukromého penzijního spoření. Ukázkové jsou údaje OECD o Chile. Vykazovaný chilský daňový klín je pouhých 7 %!

Důvod je jednoduchý: nejsou v něm zohledněny příspěvky na penzijní spoření a další privatizované systémy sociálního zabezpečení. Většinu těchto příspěvků platí zaměstnanci a příspěvky zaměstnanců do těchto systémů se odpočítávají od základu daně z příjmů, takže v modelovém případě zaměstnanec (s průměrným celostátním výdělkem) skoro neplatí žádnou daň z příjmů. Chilský daňový klín 7 % je tak tvořen pouze pojistným na zdravotní pojištění, vybíraným se sazbou 7 % z hrubé mzdy (která je v Chile jen o málo menší než „superhrubá mzda“). Rozšířený chilský daňový klín, označovaný jako „klín povinných plateb“ (compulsory payment wedge), OECD spočítala na 21,5 %.

Jiným dramatickým příkladem jsou údaje o daňových klínech za Nizozemsko. Úzce pojatý daňový klín OECD vyčísluje na 36,2 %, po rozšíření o pojistné na povinné soukromé zdravotní pojištění a o příspěvky do zaměstnaneckých penzijních fondů na 50,7 % celkových nákladů práce! Také Slovensko nás předstihlo v žebříčku zemí podle daňových klínů – po započtení příspěvků na slovenské důchodové spoření se klín zvýšil z 41,3 % na 43,3 % z celkových nákladů práce. K zásadnímu zvýšení vyčísleného daňového klínu dochází ve Švýcarsku – z původních 22,2 % na 37,7 %, a to započtením povinného zaměstnaneckého důchodového pojištění a také povinného zdravotního a rodinného pojištění.

OECD si zjednodušila definici "daní"

Všechny uvedené skutečnosti aparát OECD ví ... a "vymlouvá se" na to, že příspěvek na povinné soukromé spoření není daň, takže ho nelze zohlednit v daňovém klínu. To ale není férová argumentace. Má-li totiž "daňový klín" o něčem vypovídat, tak musí být náležitě definován ... a označen. OECD si velmi zjednodušila definici "daní" pro praktické účely: za daně považuje nejen daň ze mzdy, ale i pojistné modelového sociálního pojištění.

Zeptejte se například v Německu či Rakousku, zda toto pojistné je daň! Samozřejmě že není! Protože za ně dostáváte dávky sociálního pojištění, v zásadě úměrně zaplacenému pojistnému. U nás to ovšem platí jen malou měrou. Na druhé straně je jasné, že zaměstnavatele asi příliš nezajímá, zda zaměstnanec za zaplacené pojistné dostane protihodnotu např. ve formě starobního důchodu. Náklady na zaměstnanecké benefity ho ale jistě zajímají.

„Klín povinných plateb“ (rozšířený daňový klín) za 21 zemí EU, které jsou členy OECD, dosahuje 43,1 % celkových nákladů práce. Tentýž údaj za Česko, shodný s „daňovým klínem“, činí 42,8 % a již z této skutečnosti lze usuzovat, že zdanění práce u nás není „abnormálně“ vysoké. Rozšířený daňový klín za soubor zemí OECD v roce 2015 činí 38,6 % z celkových nákladů práce. Je to méně než u nás, ale ve skutečnosti je náš „předstih“ menší, nebo dokonce i záporný.

Bylo by třeba zvýšit rozšířené daňové klíny např. u USA a u Velké Británie. Údaje OECD o USA totiž neberou na zřetel zavedení povinného zdravotního pojištění v rámci Obamovy reformy; asi polovina zaměstnanců tam také má zaměstnanecké penze. Ve Velké Británii došlo při nedávné důchodové reformě k rozvinutí zaměstnaneckých penzí. V Německu více než polovina zaměstnanců má zaměstnanecké penze. Náš závěr je tak jednoznačný: pokud bychom měli porovnatelné modelové údaje za průměrné čisté mzdy a za úplné náklady práce za všechny směrodatné země, tak z nich určitě nevyplyne, že "klín" (relativní rozdíl) mezi těmito ukazateli je u nás nadprůměrný, natož pak abnormálně vysoký.

Diametrálně rozdílné systémy zdanění práce

Pokud si problém zúžíme na zdanění práce, tak je třeba vědět, že zdanění příjmů ze závislé činnosti lze považovat za standard ve všech vyspělých zemích. Běžnou součástí fiskálních systémů jsou příspěvky na sociální zabezpečení. Ti, co u nás hovoří o vysokém „odvodovém zatížení“ zaměstnavatelů, by měli vědět, že z účetního hlediska je zcela jedno, zda tyto „odvody“ platí zaměstnanec či zaměstnavatel. Není to ovšem jedno, pokud dojde ke zvýšení či snížení sazeb pojistného ... a také z hlediska ideologie.

Podle sociálně-demokratické ideologie mají pojistné platit výhradně zaměstnavatelé. Naopak podle neoliberálů má pojistné platit výhradně zaměstnanec (proto bylo u nás s předstihem zavedeno zdanění „superhrubé mzdy“, následně měly být hrubé mzdy zvýšeny o pojistné placené zaměstnavateli). Podle křesťansko-demokratické ideologie se o placení pojistného mají rozdělit zaměstnanec a zaměstnavatel v poměru 50:50.

U nás došlo při daňové reformě od roku 1993 k rozdělení daně ze mzdy na daň z příjmů ze závislé činnosti a na pojistné placené zaměstnanci; tehdejší daňoví experti předpokládali pozdější přechod ke křesťansko-demokratickému systému, který se v zásadě dodnes uplatňuje např. v Německu či v Rakousku. Vývoj u nás a v řadě dalších postkomunistických zemí se však ubíral jiným směrem, a tak vznikly např. systémy veřejného zdravotního pojištění, financované „pojistným“, které s klasickým pojistným sociálního pojištění nemají v zásadě nic společného – jedná se o „zdravotní daň“. U nás totéž platí – ze dvou třetin – o „pojistném“ na důchodové pojištění: i zde se převážně jedná o „důchodovou daň“. A z účetního hlediska je úplně jedno, zda tyto daně platí zaměstnavatelé či zaměstnanci.

Technická reforma daně ze mzdy je snadná

Naše analýzy ukázaly, že můžeme – velmi snadno – udělat technickou reformu daně z příjmů ze závislé činnosti a pojistného placeného zaměstnanci: tyto daně lze sloučit do jedné daně ze mzdy. Zbývající „pojistné“ nechť klidně dál platí zaměstnavatelé – nic se jim nestane, bude se jim i nadále vyplácet zaměstnávat lidi v naší zemi. Mzdové náklady v Německu a v Rakousku budou i nadále „abnormálně“ vyšší. Při této technické reformě se podmínky pro zaměstnance i zaměstnavatele nezmění. Následovat může důchodová reforma, reforma financování zdravotnictví atd.

<https://nazory.ihned.cz/c1-65892800-vysoke-zdaneni-prace-v-cesku-ale-vubec-ne>